

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**Олий таълим муассасаларида соғлом маънавий-маърифий
муҳитни шакллантириш, жамоа аъзолари ўртасида ўзаро
хурмат, кийиниш маданияти, муомала маданияти, одоб-ахлоқ
қоидаларига оид**

У С Л У Б И Й Т А В С И Я Л А Р

Тошкент - 2018

К И Р И Ш

Сўнгги йилларда республикамизда олиб борилаётган кенг кўламли ислохотларнинг асосий негизларидан бири - бу маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўлиб, бунда аҳолимиз, айниқса ёш авлоднинг ҳар томонлама етук ва баркамол инсон бўлиб етишишини таъминлашдан иборат. Албатта, келажагимиз пойдевори бўлган бугунги давр ёшларининг ҳар томонлама билимли, касбий маҳорати юксак, интеллектуал салоҳияти юқори бўлишида барча соҳалар қатори баробарида таълим муассасалари ўзига хос аҳамият касб этади.

Шунингдек, бугунги глобаллашув шароитида уларни ҳар қандай мафкуравий таҳдидлардан халос қилиш, “фикрга қарши фикр, ғояга қарши ғоя, жаҳолатга қарши маърифат” тамойили асосида тафаккурида мафкуравий иммунитетни шакллантириш, бўлаётган воқеа-ҳодисаларга эркин фикр билдира оладиган, керак бўлса таҳлил қила оладиган даражада улғайтиришга эришишдир. Зеро, юртбошимиз Ш.М.Мирзиёев Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида таъкидлаганидек, “Биз таълим ва тарбия тизимининг барча бўғинлари фаолиятини бугунги замон талаблари асосида такомиллаштиришни ўзимизнинг биринчи даражали вазифамиз деб биламиз. Ёш авлод тарбияси ҳақида гапирганда, Абдурауф Фитрат бобомизнинг мана бу фикрларига ҳар биримиз, айниқса, энди ҳаётга кириб келаётган ўғил-қизларимиз амал қилишларини мен жуда-жуда истардим. Мана, улуғ аждодимиз нима деб ёзганлар: **“Халқнинг аниқ мақсад сари ҳаракат қилиши, давлатманд бўлиши, бахтли бўлиб иззат-ҳурмат топиши, жаҳонгир бўлиши ёки заиф бўлиб хорликка тушиши, бахтсизлик юқини тортиши, эътибордан қолиб, ўзгаларга тобе ва қул, асир бўлиши уларнинг ўз ота-оналаридан болаликда олган тарбияларига боғлиқ”**.

Дарҳақиқат, ёшларнинг илм даргоҳларида ўз маданияти, ақл-заковати, юриш-туриши, қандай хислатларга эга эканлиги оилада олган тарбиясининг ифодасидир. Таълим тизими эса ана шу фазилатлар такомилига кўмак беради.

Биз профессор-ўқитувчиларнинг асосий мақсади маънавий-маърифий ишларни такомиллаштирган ҳолда, ёшларимизни тартиб қоидаларга риоя қиладиган, катталарга ҳурмат, аждодлар хотирасига эҳтиром, кексаларни улуғлаш руҳида тарбиялайдиган тадбирлар кўламини кенгайтиришдан иборат бўлмоғи зарур.

Олий таълим муассасаларида соғлом маънавий-маърифий муҳитни шакллантириш ва қўллаб-қувватлаш юзасидан тавсиялар

Олий таълим муассасаларида соғлом маънавий-маърифий муҳитни шакллантириш ва қўллаб-қувватлаш юзасидан Т А В С И Я Л А Р “Таълим тўғрисида”, “Ўзбекистон Республикасида Ёшларга оид давлат сиёсати” тўғрисидаги Қонунлар, Кадрлар таёрлаш миллий дастури, Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодекси, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг олий таълим тизимини такомиллаштиришга йўналтирилган қарорлари, фармойишлари, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1999 йил 14 июнь 746-тартиб рақами билан рўйхатга олинган “Корхона, муассаса, ташкилот ички меҳнат тартибининг намунавий қоидалари”, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим Вазирлигининг “Олий таълим муассасасининг Одоб-ахлоқ қоидалари”, “Олий таълим муассасининг намунавий ички тартиб қоидалари” ҳамда Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг “Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидаги тиббиёт даволаш-профилактика ҳамда олий ва ўрта махсус таълим муассасалари, ташкилот, корхоналар ходим ва талабаларнинг тиббий деонтологияси ва маданияти тўғрисида”ги Низомлар мувофиқ ишлаб чиқилган. Тавсия мазмунида хусусан Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг “Олий таълим муассасасининг Одоб-ахлоқ қоидалари” асос қилиб олинди.

Олий таълим муассасаларига хос ушбу тавсиялар:

а) олий таълим муассасаларида соғлом ижтимоий – маънавий муҳитни шакллантириш ва уни мустаҳкамлашнинг энг устувор йўналиши сифатида **“Халқ давлат идораларига эмас, давлат органлари халқимизга хизмат қилиши керак”** деган тамойил асосида олийгоҳ раҳбарияти томонидан профессор-ўқитувчилар, талабалар, фуқароларнинг мурожаатларини ўз вақтида ўрганиш ва мавжуд муаммоларнинг ўз вақтида бартараф этилиши лозим: олий таълим муассасаси ректори, проректорлари, факультет деканларининг виртуал қабулхоналари, олийгоҳнинг “Онлайн маслаҳатчи” модули, “Адолат қутиси”, “Талабалар қабулхоналари”, “Ота-оналар кенгаши”нинг фаолиятини самарали ташкил қилиш, олийгоҳнинг

профессор-ўқитувчилари ва ходимлари, талабалари билан мунтазам (режали) учрашувлар, очиқ мулоқотлар ўтказиш, кўтарилган масалалар ва муаммолар бўйича тегишли чоралар кўриб бориш.

б) ходимларга нисбатан: жамоада ўзаро ҳурмат, кийиниш маданиятига риоя қилиш, маънавий-маърифий соғлом муҳитни шакллантириш ва ривожлантириш, педагогик фаолиятни такомиллаштириш, талабаларга бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган тартибда муносабатда бўлишни ва барча қоидалардан тўғри ва оқилона фойдаланишни;

в) талабалар, тингловчиларга (кейинги ўринларда матнда – таълим олувчилар деб юритилади) нисбатан: маънавий-маърифий жамоавий ишларда фаол иштирок этиш, профессор-ўқитувчиларга ҳурматда бўлиш, мураббийлар кўрсатмаларига риоя қилиш, белгиланган тартибдаги таҳсил олиш, кийиниш маданияти қоидаларига амал қилиш, таътилларидан унумли ва оқилона фойдаланишни тартибга соладиган **тавсиявий** характердаги ҳужжат ҳисобланади.

в) Тавсиялар олий таълим муассасасининг профессор-ўқитувчилари, ходимлари ва талабалари билан келишиб, олий таълим муассасасига маъқул келганидан сўнг қабул қилинади ва олий таълим муассасаларида қўлланилади.

Тавсияларга амал қилиш иш берувчи, ходим ҳамда таълим олувчилар учун мажбурий ҳисобланади, уларга риоя қилмаслик тавсиялар бўлимларидаги қоидалар қонунчиликка мувофиқ бўлса **интизомий** жавобгарликка тортиш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Олий таълим муассасаси жамоа аъзолари ўртасида ўзаро ҳурматга доир тавсиялар:

- олий таълим муассасаси жамоаси аввало юксак ахлоқий фазилатларга эга бўлиши нуқтаи назаридан фаолиятини давом эттириш;

- олий таълим муассасаси ходимларнинг маъмуриятга (ректор, проректорлар, деканлар, декан муовинлари, кафедра мудирлари, бўлим бошлиқлари ва шунга хос раҳбарлар) нисбатан субординацион муносабатда бўлиш;

- олий таълим муассасаси жамоа аъзолари ўртасидаги ўзаро муносабатда танқидий фикрларни тўғри ва асосли қабул қилиш. Тавсиявий характердаги танқидий фикрлардан хулосалар чиқариш, танқид қилаётган ходимнинг зарур ва керакли тавсияларига риоя қилиш;

- жамоа аъзосининг сўз эркинлиги таъминлангиллиги нуқтаи назаридан, бировга тухмат қилиш, уни ҳақорат қилиш, ўзаро муносабатларда беҳаё

сўзлардан фойдаланиш ҳуқуқини кафолатламайди;

- олий таълим муассасаси жамоасида мурожаат маданият даражасида бўлиши ўзаро муносабатни мустаҳкамлаб беради. Расмий мурожаатлар - раҳбарга, етакчи мутахассисга, таълим берувчи устозга мурожаат этилаётганда белгиланган тартиб асосида амалга оширилиши мақсадга мувофиқ. Норасмий мурожаатларда ҳам асосан – ишончлилик, дўстона ва самимий муносабат устувор аҳамиятга эга.

- олий таълим муассасаси жамоасининг суҳбатлашиш этикетида маънавий-маърифий муҳитни мустаҳкамлашдаги асосий тамойил ҳисобланади (Суҳбатлашишнинг ҳам ўзига хос тавсиявий қоидалари мавжуд. Суҳбатдошга оғир ботадиган, хафа қиладиган, ноқулай вазиятга солиб қўядиган, гапиришни хохламайдиган мавзу бўйича суҳбатлашиш мумкин эмас. Суҳбат чоғида жамоа аъзоси ўз “мен” ини марказий жойга қўймаслиги муҳим саналади. Суҳбатда асосий мезон камтар бўлиш. Ўзининг фикрини ўқтиришдан олдин, уялиб қолмаслиги учун суҳбатдошининг ижтимоий келиб чиқиши, шахс сифатида, айтилаётган масала юзасидан қандай маълумотга эга эканлигини билиб олгандан сўнг суҳбатга киришиш. Суҳбатдошни ҳурмат қилишга ўрганиш, ҳатто уни фикрини нотўғри деб билса ҳам охиригича эшитиш);

- олий таълим муассасаси жамоаси ўртасида ўзаро ҳурмат белгиларидан бири-нутқдир. Нутқ маъноли, бурро, дона – дона, таъсирчан бўлишини унутмаслик. Нутқда жаргон сўзларни қўлламаслик. Баъзида ходимлар жаргон сўзларни ҳақорат деб қабул қилишининг олдини олиш. Муҳим фикрларга урғу бериш ва имо – ишорани ўрнида қўллаш.

Ҳаддан ташқари баланд овозда нутқ сўзлаш, тингловчиларга ўз ҳукмини ўтказяпти деган таассурот қолдиради. Ҳаддан ташқари паст овоздаги нутқ қабул қилувчанликни пасайтиради ва акс саволларни бўлишини юзага келтиради. Ҳаддан ташқари чўзиб, иммилаб нутқ сўзлаш вақтни чўзяпти, деган фикрни туғдиради. Ҳаддан ташқари тез сўзлаш эса, аудиторияга бўлган ҳурматсизлик деб қабул қилинади.

Жамоа аъзосининг шаъни ва қадр қиммати ҳурмат қилиниши ҳамда халқимизнинг маънавий меросини авайлаб асраш мақсадида жамоа аъзолари бир-бирига нисбатан ҳурматсизлик қилиши, беҳаё сўзлар ишлатиши қатъий тақиқланади ҳамда олий таълим муассасасида ўзаро “Сиз” деб мурожаат қилиш одат тусига кириши лозим.

Олий таълим муассасаси жамоа аъзолари турли тадбирларда (мажлислар, тантанали йиғилишлар, амалий учрашувлар, байрамларда) сўзга чиқувчиларга нисбатан ҳурмат билан муносабатда бўлиш, маиший тинчликка риоя этиши шарт. Зарурат тақозо этса, бир нотик ўз сўзини тугатиб, бошқаси

сўз бошлашига қадар юзага келадиган узилиш вақтида залдан чиқиб кетиш мумкин.

Жамоа аъзолари олий таълим муассасаси худудида йўлнинг ўнг томонидан юришлари керак. Бир-бирига дуч келганда албатта саломлашишлари, бунда: талабалар профессор-ўқитувчилар ва ходимларга, эркаклар хотин-қизларга, ёшлар катталарга биринчи бўлиб салом беришлари тавсия этилади. Бундан қўл бериб сўрашиш истисно бўлиб, ёши катта шахслар биринчи бўлиб қўл узатганидан кейингина унга жавобан қўл узатиш мумкин.

Ўқув машғулотларига ва ишга ҳамда жамоа аъзоларининг осойишталигига ҳалақит берадиган хатти-ҳаракатлар (радиоприёмник, телевизор, магнитофон ва бошқа овоз кучайтириш воситаларидан мақсадсиз фойдаланиш) содир этиш тақиқланади.

Олий таълим муассасасида ҳар қандай ҳуқуқбузарлик содир этиш тақиқланади, шу жумладан, пора олиш, пора бериш, воситачилик қилиш, тухмат қилиш, ҳақорат қилиш, жамоа аъзосига маънавий ёки моддий зарар етказиши мумкин бўлган маълумотни тарқатиш, тан жароҳати етказиш, фуқаролик муомаласидан чиқарилган воситаларга оид муносабатларга киришиш (гиёҳванд моддалар, психотропик воситалар ва ҳоказо), ичкиликбозлик, кашандалик, маиший тинчликка тажовуз қилиш, жанжаллашиш, қимор ва тавакалчиликка асосланган бошқа ўйинлар ўйнаш қатъиян ман этилади.

Олий таълим муассасаси жамоасида талабалар муҳим бўғин бўлганлиги боис, уларнинг ўзаро муносабати муҳим аҳамиятга эга. Талабаларнинг ўзаро муносабатларида — ягона жамоа, ўзаро ҳурмат ва эътибор, дўстлик, ҳамжиҳатлик, ҳалоллик ва адолат тамойиллари амал қилиши лозим.

Талабалар муносабатларида инсон қадр-қимматига ҳурматсизлик қилиш, шахсиятини камситиш, ўзганинг интеллектуал мулкани ўзлаштириб олиш, кўполлик, беҳаё сўзлар ишлатиш, муштлашиш, ўзгаларга маънавий, моддий ёки жисмоний зиён етказиш қатъиян ман этилади.

Маъмурият, профессор-ўқитувчилар ва ходимлар ўртасидаги муносабатлар, ўзаро ҳурмат, аҳиллик, меҳнатсеварлик, бағрикенглик, инсонпарварлик, ғамхўрлик ва адолат тамойилларига асосланади.

Олий таълим муассасаси жамоа аъзолари ўртасида кийиниш маданияти доир тавсиялар:

Ташқи кўриниш – инсоннинг ким ва қандай эканлиги ҳақида дастлабки маълумотни берувчи, унинг турмуш тарзи ва ҳаётида муҳим аҳамиятга эга

бўлган фаолияти эканлигини инобатга олган ҳолда олий таълим муассасаси жамоаси кийиниш маданиятига риоя этиши лозим.

Жамоа аъзоларининг олий таълим муассасасига меъёрий ҳужжатларда белгиланган тартибга номувофиқ кийиниш тақиқланади. Жамоа аъзолари олий таълим муассасасига ораста бўлиб, унга монанд кийимда келиши лозим (Кейинги бандларда кийиниш тартиби алоҳидалашган тарзда баён қилинади).

Муассасада раҳбар ходимлар, педагог, шифокор (ёки бўлажак педагог, шифокор) касбига мос ҳолда кийинишлари талаб этилади. Педагог ходимлар ва мураббийлар талабаларга ибрат намунасини кўрсатишлари шарт.

Ғайриоддий соч турмаклари, ортиқча бўянган, паст савияли “оммавий маданият” белгиларини ўзида намоиш этган ҳолда, спорт кийими ва пойабзалида келиши **тақиқланади**.

Устки кийимнинг турлари – бичими ортиқча безаклардан холи, классик шаклдаги костюм, юбка, блузка ва кўйлақдан иборат бўлиши тавсия этилади.

Костюм, юбка ва кўйлақлар қора, кулранг, кўк ранглардаги сидирға ёки чизиқли классик матолардан, блузка эса, оқ рангда бўлиши лозим. Юбканинг узунлиги тиззадан юқори бўлмаслиги керак.

Аксессуарлар (сумка, кўзойнак ва безаклар) ҳам корпоратив услубга мос ҳолда танланиши, ортиқча безаклардан холи бўлиши, заргарлик тақинчоқлари (зирак, узук, мунчоқ ва бошқалар) кўзга яққол ташланмайдиган, нозик, нафис ва сипо шаклда дид билан тақилиши лозим.

Сочлар ораста йиғилган, ўрилган ёки турмакланган, ортиқча аксессуарлардан холи бўлиши керак.

Махсус формалар кийиладиган олий таълим муассасаси (тиббиёт, транспорт, божхона, ҳарбий ва ички ишлар)ларда кийиладиган кийимлар ва шунга монанд бош кийим тоза, текис, тиззадан пастда туриши, енги узун (фаслга қараб), классик услубда, чет эл ва турли хил фирма ёрликларидан холи бўлиши лозим.

Устки кийимнинг турлари – бичими классик шаклдаги костюм, шим, кўйлақ ҳамда галстукдан иборат.

Костюм ва шимлар қора, кулранг, кўк ранглардаги сидирға ёки чизиқли матолардан, кўйлақлар эса очиқ рангларда (оқ, кулранг, кўк) бўлиши лозим.

Галстукнинг кенлиги ўртача, узунлиги камаргача бўлиб, ранги костюм ва кўйлақка мос танланиши керак.

Талаба йигитлар талабага мос, ручка, қалам, китоб, дафтарлар солиб юриш мумкин бўлган, ранги устки кийимга ярашимли қора, кулранг, жигар рангдаги сумка-портфеллар тутишлари лозим.

Олий таълим муассасаси ходим ва талабаларнинг кийинишида ман қилинадиган ҳолатлар кенг эътибор қаратиш:

А) Аёл ходима ва талаба қизлар учун қуйидагилар тақиқланади:

- узунлиги тиззадан калта бўлган, шаффоф ва ялтироқ матолардан тикилган, бичими тор, баданга ёпишиб турадиган, кўкрак, қорин, елка қисми очик блузка ва кўйлақлар кийиш;

- безак сифатида маънавий-ахлоқий тарбияга мос келмайдиган ёзувлар, турли реклама маълумотлари, давлат рамзлари, зўравонлик, фахш элементларини тарғиб қилувчи расмлар ва ёзувлар акс этган, русум сифатида “йиртилган”, “титилган” ва жинси матосидан тикилган кийимларда юриш;

- муассаса ҳудудида спорт кийимлари, калта шим ва кроссовкаларда юриш (жисмоний тарбия дарслари ва дарсдан сўнг талабалар турар жойи биноси, спорт майдончалари ва ҳашарлардан ташқари);

- ҳижоб ва бошқа диний кийим-бошларда юриш (*Ўзбекистон Республикасида фуқароларнинг* (диний ташкилотларнинг хизматидагилар бундан мустасно) *жамоат жойларида ибодат либосларида юришларига йўл қўйилмайди*”- 14 модда);

- ўқув анжомларини рўзғор, бозор-ўчар учун мўлжалланган пакет-халталарда олиб юриш;

- кулоқ ва бармоқлардан ташқари тананинг турли қисмларига зирак ёки металл буюмлар тақиб юриш;

- кийимларда турли хил чет эл ва бошқа фирма ёрлиқлари бўлиши тақиқланади.

Б) Эркак ходим ва талаба йигитлар учун қуйидагилар тақиқланади:

- бичими тор, ялтироқ, баданга ёпишиб турадиган ҳамда маънавий-ахлоқий тарбияга мос келмайдиган ёзувлар, турли реклама маълумотлари, давлат рамзлари, зўравонлик, фахш элементларини тарғиб қилувчи расмлар ва ёзувлар акс этган, русум сифатида “йиртилган”, “титилган” ва жинси матосидан тикилган кийимларда юриш;

- муассаса ҳудудида спорт кийимлари, калта шим ва кроссовкаларда юриш (жисмоний тарбия дарслари ва дарсдан сўнг ТТЖ биноси, спорт мажмуаси ва ҳашарлардан ташқари);

- ўқув анжомларини рўзғор, бозор-ўчар учун мўлжалланган пакет-халталарда олиб юриш;

- соч-соқолларни ўстириб юриш;

- бўйин тақинчоқлари ёки турли металл буюмларини тақиш ёки осиб юриш;

- танага бодиарт (бадан санъати) услубида турли суратлар чиздириш, татуаж ва пирсинглар тушириш одоб-ахлоқ қоидаларига зид ҳисобланади ҳамда муассаса ёки ташкилот, институтга бу ҳолда келиш тақиқланади.

Олий таълим муассасаси жамоасига доир умумий тавсиялар:

Олий таълим муассасаси жамоасида ҳар бир муносабат (ҳатто буюмларга нисбатан ҳам) тартиб қоидалар асосида амалга оширилиши нуқтаи назаридан, барча тегишли умумий тавсиялар қатъий равишда таъминланиши лозим.

Миллий ва умумбашарий кадриятларга хос бўлмаган ёки ОТМнинг ички муаммоларига таалуқли масалаларни Интернет тармоғига жойлаштириш ёки ундан турли мақсадлар йўлида фойдаланиш тақиқланади.

Компьютерларда ОТМга тегишли бўлмаган маълумотларни, шунингдек, турли кинофильмлар, ноқонуний диний маълумотлар, беҳаё суратлар, миллий, ирқий, этник, диний адоватни тарғиб қилувчи ҳар қандай материалларни тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ва тарғиб этиш қатъиян ман этилади.

Таълим-тарбия жараёнларини олиб боришда гуруҳ мураббийлари фаолиятига барча жамоа бирдек кўмак бериши лозим.

Олий таълим муассасаси жамоаси орасида “Фойдаланиш маданияти” мазмун-моҳиятини тушуниш ва уни тарғиб қилиш.

Ижарада яшовчи талабалардан хабардорлик масаласида ҳудуд маҳалла раиси ва милиция таянч пунктлари билан мустаҳкам алоқада бўлишни ташкил этиш ва буни жамоатчилик назорати остида мониторинг қилиш.

“Ота-оналар Васийлик Кенгаши” фаолиятида ота-оналар билан тўғри ва одилона муносабатда бўлишни таъминлаш.

Олий таълим муассасаси ҳудудлари хавфсизлигини таъминлашга кўмаклашиш, бунда айниқса талабалар ташаббускорлигини шакллантириш.

Муаммоли талабаларни ОТМ жамоасини ҳар бири интеграцион тизимли ўрганишни ташкил қилиш (гуруҳ сардори, мураббий, деканат ва бошқа жамоат ташкилотлари).

Оилали талабалар ҳолидан хабардорлик.

“Огоҳлиқ давр талаби” эканлиги нуқтаи назаридан тартиббузарлик ва ҳуқуқбузарликка мойил талабаларни жамоавий ўрганиш ва керакли чоратadbирларни қабул қилиш.

Олий таълим муассасаси жамоасида намунали фаолият кўрсатаётган ходимлар ва таҳсил олаётган талабаларни жаҳон ва республика миқёсида эътироф этилишига кўмаклашиш (жамоат ташкилотлари билан биргаликда).

Коррупция ва жиноятчиликка жамоавий курашиш.

Талабалар таътили вақтида уларнинг машғул бўлаётган вазифалардан жамоавий хабарлик ва унинг мониторингни олиб бориш.

Олий таълим муассасасининг таълим-тарбия жараёнларини маҳаллий ҳокимият органлари билан биргаликда олиб боришини таъминлаш.

Профессор-ўқитувчиларнинг одоб-ахлоққа оид мажбуриятлари:

- одоб-ахлоқ қоидаларига риоя қилишда талабаларга намуна бўлиш;
- олий таълим муассасаси манфаатларига зид бўлган хатти-ҳаракатлардан ўзларини тийиш;
- бирор – бир нохуш воқеа ёки ходиса рўй берса, зудлик билан у ҳақида маъмуриятга хабар бериш;
- олий таълим муассасаси шаъни ва нуфузига доғ туширадиган ҳар қандай ҳолатларнинг олдини олиш;
- ёшлар орасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш;
- олий таълим муассасаси тўғрисидаги ахборотлардан унинг манфаатлари ва обрўсига зиён етказиш учун ёки ўз манфаатлари йўлида фойдаланмаслик;
- дарс жараёнида талабаларга одоб-ахлоққа оид миллий анъаналаримиз, урф-одат ва қадриятларимизни тарғиб қилишптириш, уларни ичкиликбозлик ва гиёҳвандлик иллатларидан, бошқа турли ҳалокатли таҳдидлар ҳамда биз учун ёт бўлган диний экстремистик таъсирлардан, тубан “оммавий маданият” хуружларидан огоҳ этиб бориш;
- олий таълим муассасасида соғлом маънавий-ижтимоий муҳитни барқарорлаштириш, тарбиявий ишларда фаол қатнашиш ва амалга оширишга масъул ҳисобланади;
- таълим олувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялашнинг ва маърифий ишларнинг самарали шакллари ҳамда услубларини ишлаб чиқишга кўмаклашиш.

Талабаларнинг одоб-ахлоққа оид мажбуриятлари:

1. Олий таълим муассасаси ҳудудида:

- ҳудудга киришда талабалик гувоҳномасини кўрсатиб кириш;
- ҳудудни ифлослантмаслик ва чиқиндиларни фақат жойлардаги урналарга ташлаш;
- устозларга дуч келганда салом бериш;
- ўқув машғулоти вақтида ҳудудда сабабсиз юрмаслик;
- олий таълим муассасаси мулки (кўчар ва кўчмас мулки, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ва ҳоказолар) га эҳтиёткорона муносабатда бўлиш, мавжуд шарт-шароитлардан оқилона, электр энергия ресурсларидан тежамкорлик билан фойдаланиш;

- кийиниш ва ўзаро суҳбат одобларига риоя қилиш;
- мутасаддиларнинг рухсатисиз турли реклама воситаларини осмаслик;
- маиший тинчликка риоя қилиш;
- пора бериш, коррупцияга воситачилик қилиш, фирибгарлик йўли билан инсонларга моддий ва маънавий зарар етказиш қатъияна таъқиқланади;

- наркотик ва психотроп моддалар, алкоголь ва тамаки маҳсулотлар истеъмол қилиниши ҳамда тарқатилишига қарши курашиш. Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ юқоридаги ҳолатлар ҳақида тегишли ташкилотларга ўз вақтида хабар бермаслик жавобгарликка сабаб бўлиши алоҳида қайд этилади.

2. Аудиторияда:

- уяли алоқа воситаларини ўчириб қўйиш;
- дарс вақтида гаплашмаслик;
- жиҳозларга маданий муносабатда бўлиш, парталарга ёзмаслик;
- қоғоз ва бошқа кераксиз нарсаларни қолдириб кетмаслик;
- овқатланмаслик, сақич чайнамаслик.

3. Умумий овқатланиш жойларида:

- таомларни олишда навбат тартибига риоя қилиш;
- тирбандлик ҳолатида устозлар, аёллар, ёши катталарга ҳурмат кўрсатиш;
- овқатланиш вақтида шовқин солмаслик;
- умумий овқатланиш шаҳобчасида белгиланган тартиб-қоидаларга риоя қилиш.

4. Ахборот ресурс марказида:

- АРМ ходимлари билан ҳушмуомалада бўлиш;
- китоблар ва жиҳозларга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш;
- баланд овозда сўзлашмаслик ва атрофдагиларга ҳалақит бермаслик;
- қоғоз, сақич ва бошқа чиқиндиларни қолдириб кетмаслик;
- китобларни олиш ва топшириш тартиб-қоидаларига риоя қилиш.

5. Талабалар турар жойларида:

- мавжуд жиҳозларни асраш, уларга зарар етказмаслик;
- электр-энергияси, газ ва сув ресурсларидан тежамкорона (оқилона) фойдаланиш;
- санитария ва гигиена хоналаридан фойдаланиш қоидаларига амал қилиш;
- талабалар турар жойи “Низоми” ва “Ички тартиб қоидалари”га қатъи риоя қилиш.

6. Спорт мажмуаларида:

- спорт мажмуасига хос бўлган кийим ва пойабзалларда кириш;
- спорт инвентарларига нисбатан маданий муносабатда бўлиш;
- машғулотлардан кейин спорт инвентарларини белгиланган жойларга қайта топшириш;
- спорт мажмуасининг белгиланган тартиб-қоидаларига риоя қилиш.

7. Маданият саройи ва бошқа оммавий тадбирлар ўтказиш жойларида:

- ўриндиқ ва бошқа жиҳозларга нисбатан маданий муносабатда бўлиш;
- оммавий тадбирлар вақтида хуштак чалмаслик, бақирмаслик, тадбир тугашидан олдин сабабсиз чиқиб кетмаслик;
- уҳлаб ўтирмаслик, ўриндиқларга ётиб олмаслик, бир-бири билан гаплашмаслик, ён атрофдагиларга халақит бермаслик.

Шунингдек:

- турли давраларда ўзининг намунавий хулқи ва билими билан олий таълим муассасаси ҳақида юксак ижобий таассурот ҳосил қилишга интилиш;
- доимо комилликка интилиш, ҳалоллик ва адолат билан ҳаёт кечириш каби олижаноб фазилатларни чуқур англаш;
- олий таълим муассасаси манфаати, унинг шаъни ва шонли анъаналари, обрўси ҳамда нуфузи тўғрисида қайғуриш, уларни сақлаб қолишга жонкуярлик қилиш ва уларга ҳурмат билан муносабатда бўлиш.

Профессор-ўқитувчи ва талабалар одоб-ахлоқида ман этиладиган ҳолатлар

1. Профессор-ўқитувчига:

- жамоа аъзоларининг шахсиятини ва кадр-қимматини камситиш, ўзгаларнинг шахсий ва оилавий муаммоларини муҳокама қилиш;
- жамоа аъзолари ва бошқалар устидан турли иғво, ғийбат ва бўҳтонлар уюштириш;
- талабалар билан ўз ҳамкасабаларининг касбий ва шахсий камчиликларини муҳокама қилиш;
- талабаларни асоссиз ўқув машғулотлардан чиқариб юбориш;
- ўқув машғулотларида тижорат рекламаси ўтказиш;
- ўқув машғулотларида диний ташвиқот олиб бориш;
- ўқув машғулотларига маст, соч-соқол олинмаган ва кийиниш тартибига риоя қилмаган ҳолда келиш;
- биноларда ичиш ва чекиш кабилар қатъиян ман этилади.

2. Талабага:

- профессор-ўқитувчиларга қўполлик қилиш, машғулотлар вақтида асоссиз гапириш;
- профессор-ўқитувчи билан бошқаларнинг баҳосини муҳокама қилиш;
- ёлғон гапириш, фирромлик ёки профессор-ўқитувчиларни чалғитиш билан боғлиқ ҳар қандай хатти-ҳаракатлар қилиш;
- ходимлар ва ўз ўртоқларига нисбатан ҳурматсизлик қилиш;
- ёзма ишларни ҳимоя қилиш ва рейтинг назоратига доир бошқа тартиб-таомилларни бажариш вақтида четдан ёрдам олиш, ўзгаларга ёрдам кўрсатиш;
- бошқа шахслар томонидан тайёрланган топшириқлар ёки ёзма ишларни ўз номидан топшириш;
- машғулотларни ўтказиб юбориш ёки кечикиб келиш;
- машғулотлар вақтида профессор-ўқитувчининг рухсатсиз аудиториядан чиқиб кетиш;
- бошқа талабанинг саъй-ҳаракатларига қасддан зиён етказиш;
- моддий жиҳатдан яхши таъминланганлигини турли йўллар билан кўз-кўз қилиш қатъиян ман этилади.

Маъмурият, профессор-ўқитувчилар ва ходимлар ўртасидаги одоб-ахлоққа оид муносабатлар

1. Маъмурият, профессор-ўқитувчилар ва ходимлар ўртасидаги муносабатлар, ўзаро ҳурмат, аҳиллик, меҳнатсеварлик, бағрикенглик, инсонпарварлик, ғамхўрлик ва адолат тамоилларига асосланади.

2. Маъмурият, профессор-ўқитувчилар ва ходимларнинг иш фаолиятига доир масалалар бўйича ҳамкорлик қилишида бир тарафнинг бошқа тарафга тазйиқ ўтказишига ёки унга ҳаракат қилишига, шунингдек адолат тамоилларига ва ОТМ манфаатларига зид бўлган қарорлар тайёрланишига йўл қўймайди.

3. Лавозим даражалари тенг бўлган ходимлар ўртасидаги муаммоларни ишчи тартибда ҳал этиш тавсия этилади. Лавозим даражалари тенг бўлган ходимларнинг иш жараёнидаги турли муаммоларни ўз ваколатлари доирасида, маъмуриятни жалб этмаган ҳолда ҳал этишлари маъқулланади.

4. Жамоада бирор бир масала билан маъмуриятга мурожаат қилиш тартиби субординация тамоили асосида ташкил этилади.

5. Профессор-ўқитувчи ва ходимнинг ОТМда маънавий-ахлоқий муҳитни янада яхшилаш бўйича ташаббус ва ғоялари рағбатлантирилади.

6. Маъмурият профессор-ўқитувчилар ва ходимларнинг касбий ва интеллектуал жиҳатдан ривожланишлари учун қулай иш жойи, замонавий компьютерлар, интернет тармоғидан, кутубхона фонди ва ахборот ресурсларидан эркин фойдаланиш шунингдек ҳордиқ чиқаришлари, дам олишлари, жисмонан чиниқишлари учун барча имтиёزلарни яратиб беради.